

บทที่ 3

การเก็บรวบรวมดัชนีปริจเฉท

ในบทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการรวบรวมดัชนีปริจเฉท เริ่มด้วยการเก็บข้อมูลการสนทนาที่ปรากฏจริงและนำข้อมูลมาถ่ายถอด(transcribe)เป็นสัทอักษร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร การวิเคราะห์ปริจเฉทการสนทนาและการรวบรวมรูปภาพที่ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท เพื่อให้ได้ภาพรวมเบื้องต้นของระบบดัชนีปริจเฉทในภาษาไทยชัยภูมิ

3.1 การเก็บข้อมูลการสนทนา

การศึกษาดัชนีปริจเฉทที่ปรากฏในภาษาไทยชัยภูมินี้เป็นการศึกษาคั้งแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มองเห็นภาพโดยรวมอย่างกว้างๆของดัชนีปริจเฉทที่ใช้ในการสนทนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องเก็บรวบรวมรูปภาพที่ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทซึ่งปรากฏในการใช้ภาษาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกใช้ข้อมูลในการศึกษาเป็นภาษาคำพูดหรือวจนภาษา (verbal) และเป็นการสนทนาของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีการปรากฏของดัชนีปริจเฉทมากกว่าในข้อมูลที่เป็นภาษาเขียนเช่น นวนิยาย และจะเลือกเก็บบทสนทนาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การสื่อสารแบบกันเองเนื่องจากพบว่า รูปภาพที่ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทมีความถี่ของการปรากฏสูงกว่าในสถานการณ์การสื่อสารแบบทางการ

สถานการณ์การสื่อสารแบบกันเอง(casual conversation) ในที่นี้หมายถึง การสนทนาในชีวิตประจำวันของผู้ร่วมสนทนาที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีการเขียนบทกำกับไว้ล่วงหน้า เกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติทั้งในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสนิทสนมและไม่สนิทสนมกัน ในบรรยากาศที่ไม่ตึงเครียด ไม่มีเงื่อนไขเรื่องเวลาและสถานที่ ในการสนทนาไม่มีเป้าหมายในการสื่อสารที่กำหนดชัดเจนว่า ผู้ร่วมสนทนาต้องการบรรลุวัตถุประสงค์ใด หัวข้อในการสนทนาหลากหลายขึ้นอยู่กับว่า ในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาจะยกเรื่องใดขึ้นมาเป็นประเด็น ดังนั้นในการสนทนาที่เกิดขึ้นจึงมีวัจนกรรมที่แตกต่างกันมากมายไม่ว่าจะเป็นการซักถาม การโต้แย้ง การบอกเล่า การขอร้องและอื่นๆ

ในแต่ละบทสนทนาผู้ร่วมสนทนาต้องมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและปัจจัยที่กำหนดสำหรับผู้ร่วมสนทนาจึงคือ ผู้ร่วมสนทนาจะต้องเป็นเจ้าของภาษา (native speaker) และใช้ภาษาไทยชัยภูมิในการสนทนากับผู้อื่นในชีวิตประจำวันอยู่เป็นปกติ

จากเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลและปัจจัยกำหนดสำหรับผู้ร่วมสนทนาข้างต้น ข้อมูลในการศึกษาที่เกิดขึ้นเป็นบทสนทนาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแบบกันเองของเจ้าของภาษาซึ่งได้จากการบันทึกเทปเป็นเวลาทั้งสิ้น 60 นาทีและเพื่อความหลากหลายจึงเก็บข้อมูลการสนทนาจำนวน 7 บทสนทนาคือ

บทสนทนาบทที่ 1 "สนทนาประสาชาย"	ผู้ร่วมสนทนา	2 คน	ความยาว	2 นาที
บทสนทนาบทที่ 2 "สนทนาประสาหญิง"	ผู้ร่วมสนทนา	4 คน	ความยาว	7 นาที
บทสนทนาบทที่ 3 "สัพเพเหระ"	ผู้ร่วมสนทนา	5 คน	ความยาว	13 นาที
บทสนทนาบทที่ 4 "นินทาทะเล"	ผู้ร่วมสนทนา	3 คน	ความยาว	5 นาที
บทสนทนาบทที่ 5 "กินไปคุยไป"	ผู้ร่วมสนทนา	4 คน	ความยาว	5 นาที
บทสนทนาบทที่ 6 "น้ำกับหลาน"	ผู้ร่วมสนทนา	2 คน	ความยาว	8 นาที
บทสนทนาบทที่ 7 "มาแวะเยี่ยมเยียน"	ผู้ร่วมสนทนา	4 คน	ความยาว	20 นาที

3.2 การถ่ายถอดข้อมูลการสนทนา

เนื่องจากข้อมูลการสนทนาเป็นเสียงพูดทำให้วิเคราะห์ได้ไม่สะดวก จึงต้องมีการถอดเทปโดยจะถ่ายถอด (transcribe) เสียงออกมาเป็นสัทอักษร (phonetic alphabet) ทั้งหมด เฉพาะรูปภาษาที่ใช้เป็นดัชนีบริจเฉทนั้นจะเขียนเป็น ตัวเอียง เข้ม และ ขีดเส้นใต้

สัญลักษณ์และเครื่องหมายที่ใช้ในการถ่ายถอดข้อมูลการสนทนามี 2 ชุดดังนี้

ก. ชุดสัทอักษร

เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดศึกษาระบบเสียงของภาษาไทยช่วยภูมิภาคโดยเฉพาะมาก่อนและผู้วิจัยมีความเห็นว่าระบบเสียงของภาษาไทยขอนแก่นเป็นภาษาถิ่นอีสานเหมือนกันกับภาษาไทยช่วยภูมิภาค สามารถนำมาใช้ในการถ่ายถอดเสียงเป็นสัทอักษรได้เป็นอย่างดี สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียงของภาษาไทยช่วยภูมิภาคที่จะใช้ในงานวิจัยฉบับนี้จึงจะใช้ตามระบบเสียงของภาษาไทยขอนแก่นตามที่ปรากฏในหนังสือ ภาษาถิ่นตระกูลไทย ในหัวข้อเรื่องภาษาไทยถิ่นอีสาน (เรืองเดช 2531)

สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียงของภาษาไทยซึ่งถูกกำหนดไว้มีดังนี้

1) หน่วยเสียงพยัญชนะ

1.1) หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว มีทั้งหมด 21 หน่วยเสียง ได้แก่

/ b p ph d t th k kh ʔ c

ch f s h l m n ñ w j ŋ /

หน่วยเสียงพยัญชนะ /ch/ ที่พบ เนื่องจากได้รับอิทธิพลการออกเสียงจากภาษาไทยกลาง พบในการออกเสียงของผู้ร่วมสนทนาที่มีระดับการศึกษาสูง

2) หน่วยเสียงสระ แบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้ 2 ประเภทคือ

2.1) หน่วยเสียงสระเดี่ยว มีทั้งหมด 18 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้ 3 ประเภท ได้แก่

2.1.1) หน่วยเสียงสระหน้า มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ได้แก่

/ i i: e e: ε ε: /

2.1.2) หน่วยเสียงสระกลาง มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ได้แก่

/ ɛ ɛ: o o: a a: /

2.1.3) หน่วยเสียงสระหลัง มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ได้แก่

/ u u: o o: ɔ ɔ: /

2.2) หน่วยเสียงสระประสม มีทั้งหมด 6 หน่วยเสียง ได้แก่

/ ua u:a ɛa ɛ:a ia i:a /

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์

หน่วยเสียงประยুক্তิในภาษาไทยซึ่งถูกกำหนดไว้มีทั้งหมด 5 หน่วยเสียง ซึ่งมีระดับเสียงแตกต่างกันดังต่อไปนี้คือ

3.1) วรรณยุกต์ 1 เสียงระดับ-ตก (Mid Falling tone) มีเสียงกักที่ท้ายเสียงเล็กน้อย เสียงนี้ใช้แทนด้วยเลข 1 และใช้เครื่องหมาย ๒ แทนรูปเส้นเสียง เช่น คำว่า ไข่ ผ้า เข้า เป็นต้น

3.2) วรรณยุกต์ 2 เสียงต่ำ-ตก-ขึ้น (Low Falling Rising tone) เสียงนี้ใช้แทนด้วยเลข 2 และใช้เครื่องหมาย ๓ แทนรูปเสียง เช่น คำว่า ปี กิน แดง ดาว เป็นต้น

3.3) วรรณยุกต์ 3 เสียงสูง-ตก (High Falling tone) เสียงนี้ใช้แทนด้วยเลข 3 และใช้เครื่องหมาย ๔ แทนรูปเส้นเสียง เช่น คำว่า ค้ม จ้าง นื่อง ยาก เป็นต้น

3.4) วรรณยุกต์ 4 เสียงสูง - ระดับ (High level tone) เสียงนี้ใช้แทนด้วยเลข 4 และใช้เครื่องหมาย ๕ แทนรูปเส้นเสียง เช่น คำว่า ไข่ ป้า ต่ำ ต่ำ เป็นต้น

3.5) วรรณยุกต์ 5 เสียงสูง-ขึ้น-ตก (High Rising Falling Tone) เสียงนี้ใช้แทนด้วยตัวเลข 5 และใช้เครื่องหมาย ๖ แทนรูปเส้นเสียง เช่น คำว่า มือ นา มา เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยชั้นสูง

ลักษณะเสียง		ฐานที่เกิดเสียง		ริมฝีปากบน-ล่าง	ริมฝีปากล่าง - ฟันบน	ปลายลิ้น - ปุ่มเหงือก	กลางลิ้น - เพดานแข็ง	โคนลิ้น-เพดานอ่อน	คอหอย
		โหวะ	อโหวะ						
กัก (Stop)	โหวะ			b		d			ʔ
	อโหวะ	สถิต		p		t		k	
		รนิค		ph		th		kh	
กึ่งเสียงคนแทรก (affricates) อโหวะ							c	ch	
เสียงคนแทรก (fricatives) อโหวะ					f	s			h
ข้างลิ้น (laterals) โหวะ						l			
นาสิก (nasals) โหวะ				m		n	ญี	ญ	
กึ่งสระ (semi-vowels) โหวะ				w			j		

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ชุดเครื่องหมายในการถอดเทปการสนทนา

เนื่องจากข้อมูลเป็นบทสนทนาจึงจำเป็นต้องมีเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์พิเศษเพิ่มเข้ามา เพื่อแสดงลักษณะเฉพาะของการสนทนา ลักษณะการพูดของผู้ร่วมสนทนา เช่น การพูดพร้อมกัน การแก้คำพูด และความหลากหลายของดัชนีปริจเฉทในแง่ความสั้นยาวของสระ ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์พิเศษตามที่ Schiffin (1987) กำหนดไว้โดยจะปรับปรุงและเพิ่มเติมบางส่วนจากผู้วิจัยเองตามความเหมาะสม เครื่องหมายดังกล่าวมีดังนี้

1) มหัพภาค (.) แสดงการหยุดแบบจบความ เช่น การจบลงของประโยคบอกเล่า

ตัวอย่าง(6) บทสนทนาบทที่ 2 : 30-34

D: $ka^2 man^4 ka^2 ta:j^5 ja:t^3 kan^1 na^2$. $haw^4 si^1 paj^5, het^4 te^1 na:n^4 ju:1 bo^1 bep^3 kan^5 dej^1 =$
มัน ก็ ตาย ญาติ กัน   เรา จะ ไป ทำ แดง งาน อยู่ ไม่ ู่ กัน ได้

A: wa^5 .
อ้อ

D: $ca:n^1 dej^5 la^2$.
อย่างไร

A: $na:k^4 wa:1 phe:n^3 ta:j^5 lew^1 bo^1 haj^1 ki:aw^1 khaw^2$.
นึก ว่า เขา ตาย แล้ว ไม่ ให้ เกี่ยว ข้าว

2) จุลภาค (,) แสดงการหยุดแบบไม่จบความ

ตัวอย่าง(7) บทสนทนาบทที่ 2 : 46

A: $su:3 haw^4 paj^5 bep^2, wa:k^1 ca:k^1 ni:3 paj^5 lew^1 paj^1 tha:1 dak^1 khæn^1 lot^1 phun^3 ba:j^4 =$
สู้ เรา ไป แบบ ออก จาก นี้ ไป แล้ว ไป รอ ดัก ขึ้น รถ หนุน ปลาย
 $mo:n^4, ja:n^4 di:5 kua^4 i:k^2$.

โมง ยัง ดี กว่า อีก

3) ประจัญหัน (?) แสดงการหยุดด้วยทำนองเสียงสูง เช่น การจบลงของประโยคคำถาม

ให้ตอบรับหรือปฏิเสธ

ตัวอย่าง (8) บทสนทนาบทที่ 2 : 52

A: $ni:3 le^2 la:n^4 - la:n^4 sa^1 maj^5 maj^1 pen^1 ca:n^1 si:3 le:5 ? la:n^4 si:5 khaw^2 na^2 le:5 ?$
นี่ เทรอ ดาน ดาน สมัย ใหม่ เป็น อย่าง นี้ เทรอ ดาน ดี ข้าว เทรอ

4) อัสเจอร์รี่ (1) แสดงการจบความด้วยทำนองเสียงสูงมากเป็นพิเศษ เช่น การอุทานหรือการแสดงความตกใจ

ตัวอย่าง (9) บทสนทนาบทที่ 1 : 8

A: pa:¹ | phe:¹ ni², khan² bo² men³ fe:n³ phe:³ i¹ li:⁵ khaw⁵ bo² hu:³ cak⁴ de⁴, =
เพลง นี้ ไม่ ใช่ แฟน เพลง จริงจริง เขา ไม่ รู้ จัก
khan² bo², mak² i¹ li:⁵ ni².

ไม่ ชอบ จริงจริง

5) ญัตติกังค์เดี่ยว (_) แสดงการหยุดเว้นระยะของการพูดเป็นเวลาสั้นๆ 1-2 วินาที

ตัวอย่าง (10) บทสนทนาบทที่ 3 : 137

A: jut² ju:¹ du:⁴, la:n³ kha:³ khaw⁵ to:³ jut² ju:¹ lew³ la². _ jut² ju:¹ lew³ la² no⁴.
หยุด อยู่ บ้าน คำ เขา ต้อง หยุด อยู่ แล้ว หยุด อยู่ แล้ว

6) ญัตติกังค์คู่ (__) แสดงการหยุดเว้นระยะของการพูดเป็นเวลาด้านข้างยาว 3-5

วินาที

ตัวอย่าง (11) บทสนทนาบทที่ 3 : 167-168

A: kaw⁵ mɛ:⁴ di:aw⁵ aw⁵ ka¹ lew⁴ kan⁵. tham¹ ba:p² phi¹ i:⁴ the:⁴. _ ha⁴? pen¹ ja:⁵?
เกา มือ เดี่ยว เอา ก็ แล้ว กัน ทำ บาบ ที่ ยี่ เต้า เป็น อะไร

B: __ to:³ tha:m⁵ san³ ko:n¹.

ต้อง ถ้าม ช่าง ก่อน

7) สัญประกาศ (--) แสดงการแทรกหรือการขัดจังหวะของผู้พูดเองโดยการหยุดที่สายเส้นเสียง เช่น การแก้ไขคำพูดของผู้พูดเอง

ตัวอย่าง (12) บทสนทนาที่ 3: 237 - 238

A: khaw¹ sɛ:¹ me:¹, o:³, na:⁴ laj¹ ka² bo:k², o:¹ | bo¹ to:³ paj¹ dok¹, =
เขา ชื่อ แม่ น้ำ ใจ ก็ บอก ไม่ ต้อง ไป

E: me:³ laj¹ tɛ:².

แม่ ใจ เหมอ

A: man⁴ paj⁵ ha:¹ - man⁴ paj⁵ na:⁴ to:¹ lew³,

มัน ไป หา มัน ไป นา ต่อ แล้ว

8) เสมอภาค (=) แสดงการพูดต่อเนื่องกันของคนเดียวกัน แต่ด้วยเนื้อที่บน
แผ่นกระดาษมีจำกัดจึงทำให้ต้องเขียนแยกออกจากกัน

ตัวอย่าง (13) บทสนทนาบทที่ 6 : 312

D: an² mak² pha:w³ กข² , phi:³ ɔj⁵ khit⁴ beŋ⁴ an⁴ nu:aj⁴ ja:j⁴ ja:j⁴ กข² ,man⁴ co:m⁵ saj⁴ =
อัน มะ พราว พี่ อ้อย คิต ดู อัน ลูก ใหญ่ ใหญ่ มัน ยก ใส่
ka¹ ta:³ e:ŋ⁵ , bet⁴ taŋ⁴ ha:² nu:aj² .
คะ กร้า เอง ทมด ทั้ง ห้า หน่วย

9) ปรศนียในวงเล็บ (??) แสดงถึงข้อความซึ่งได้ยินไม่ชัดเจนและไม่สามารถถ่ายทอด
เสียงเป็นสัทอักษรได้

ตัวอย่าง (14) บทสนทนาบทที่ 2 : 27-28

A: (??) ca:w³ het⁴ caŋ¹ da:j⁵ caŋ² paj¹ fan¹ mɛ:¹ caŋ¹ san³ กข² . le¹ . le¹ .
เจ้า ทำ อย่าง ไร จึง ไป ฟัน มือ อย่าง นั้น
B: (??) (??)

10) : แสดงถึงพยางค์ที่ออกเสียงยาวและสระเสียงยาว

ตัวอย่าง (15) บทสนทนาบทที่ 3: 205 - 206

B: khe:j⁴ khaw² paj⁵ ka² ŋoŋ⁴ khɛ:⁴ kan⁵ กข² กข² ,koj² , to:n¹ nan⁴ khaw² paj⁵ , khe:j⁴ =
เคย เข้า ไป ก็ งง เหมือน กัน หนอย ตอน นั้น เข้า ไป เคย
E: man¹ pen¹ tha:ŋ⁴ khaw² , man¹ pen¹ tha:ŋ⁴ ,
มัน เป็น ทาง เข้า มัน เป็น ทาง
B: paj⁵ te:¹ do:n⁴ :: ,
ไป คั้ง นาน

11) วงเล็บเดี่ยว ( ) ข้อความในวงเล็บแสดงกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ร่วม
สนทนา เช่น พยักหน้า หัวเราะ ที่เกิดขึ้นในบทสนทนาที่ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์
การสนทนา

ตัวอย่าง (16) บทสนทนาบทที่ 3 : 213 -215

A: ju:⁴ kha:ŋ² kha:ŋ² กข² le:⁵ ?
อยู่ ข้าง ข้าง เหนอ

E: (พยักหน้า)

B: o:¹, man¹ ka¹ heŋ³ di:⁵ lew² no⁴.
มัน ก็ ยิ่ง ดี

12) วงเล็บซ้อน (( )) ข้อความในวงเล็บแสดงเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นแทรกในระหว่างที่การสนทนากำลังดำเนินอยู่และมีได้เป็นส่วนหนึ่งของการสนทนา

ตัวอย่าง (17) บทสนทนาบทที่ 3 : 177 - 178

E: la:w¹ bo¹ ma:⁵.

เขา ไม่ มา

((เสียงร้องไห้ของเด็ก))

B: la:w¹ ki:aw¹ khaw². __ mɛ:³ nan² na² no⁴, thi:³ lo:m³ na:w⁵ maj¹=

เขา เกี้ยว ข้าว วัน นั้น ที่ เริ่ม ทนาว ใหม่

maj¹ na² me⁴.

ใหม่

13) วงเล็บเหลี่ยม [ ] แสดงการพูดแทรกหรือการพูดพร้อมกันของคู่สนทนา

ตัวอย่าง (18) บทสนทนาบทที่ 3 : 194 - 196

A: aj³ kha:w⁵ pe:² la:n³ se:m⁵ su:aj⁵ lo:⁵? o:⁴ | khɛ:⁴, ma:¹ het² naj¹ kuŋ² the:p³ wa:⁴,

ไอ้ ชาว เบ็ด รัน เสริม สวย เหนอ ทำไม มา ทำ ใน กรุง เทพ

B:

[o:¹.]
[o:¹.]

A: ka² aw¹ mi:a⁴ paj¹ ju:² phun³ le:w⁴.

ก็ เอา เมีย ไป อยู่ อยู่น แล้ว

B:

ta¹ ki:³ ka¹ het¹ ju:¹ nam¹ kan⁵ na² le:¹.

เมื่อ ก็ ก็ ทำ อยู่ ด้วย กัน

E:

ju:¹ phun³ | kha:¹ saw³ man¹ phe:ŋ⁵.

อยู่ อยู่น | คำ เช่า มัน แพง

14) รูป Z แสดงการพูดต่อกันของคู่สนทนาโดยไม่มีคำหยุดเว้นระยะ

ตัวอย่าง (19) บทสนทนาบทที่ 3 : 232 - 233

B: _ ma:⁵ khon¹ la¹ ŋa:n⁵.

มา คน ละ งาน

E: $\text{tɕ:}^3 \text{ɔa:n}^4 \text{tʰi:}^3 \text{sam}^5 \text{kʰan}^6, \text{jaŋ}^2 \text{ɔa:n}^4 \text{bu:at}^2, \text{ɔa:n}^4 \text{tɕ:ɔ}^2 =$
งาน ที่ สำคัญ อย่าง งาน บวช งาน แต่ง

$\text{caŋ}^1 \text{sla}^2.$

อย่าง เนี่ย

- 15) ตัวเลข 1 เป็นตัวเลขบอกบรรทัดตามลำดับการสนทนาตามที่ปรากฏในภาค
2 ผนวกเพื่อใช้ในการอ้างอิง
3

16) การเว้นวรรคห่าง เมื่อคู่สนทนาซึ่งเป็นผู้ฟังพูดขึ้นมาในจังหวะที่ผู้พูดกำลังหยุดพูด จะแสดงถ้อยคำดังกล่าวของคู่สนทนาให้ตรงกับช่วงการหยุดพูดของผู้พูด ซึ่งจะเว้นวรรคห่างกว่าปกติ

ตัวอย่าง (20) บทสนทนาบทที่ 3: 222 - 224

B: $\_ \text{ci}^2 \text{pa}^1, \text{pen}^1 \text{kʰon}^4 \text{kuŋ}^1 \text{tʰe:p}^3 \text{le:w}^4.$

จะ ไป เป็น คน กรุง เทพ แล้ว

A: $\_ \text{ɕ:}^1, \text{bo}^2 \text{kʰaŋ}^3 \text{pho:}^3 \text{ɰɔ}^4, \text{ma:}^4 \text{tʰa:}^3 \text{da}^3 \text{daj}^5 =$
ไม่ ค่อย เจอ มา ครั้ง ไหน

$\text{ka}^2 \text{bo}^2 \text{kʰe:j}^4 \text{hen}^6.$

ก็ ไม่ เคย เห็น

E: $\text{ma:}^1 \text{ɰ}^1 \text{le}^2, \text{wo:}^1 \text{le:}^1 \text{ɔa:n}^4 \text{cam}^2 \text{pen}^6 \text{ɰɔ}^2.$

มา เว ลา งาน จำ เป็น

A: $\text{le:}^4.$

ข้อมูลการสนทนาซึ่งถ่ายถอดเป็นตัวอักษรแล้วทั้งหมดจะอยู่ในภาคผนวกที่ 1

3.3 การวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

การสนทนาแสดงความเป็นหน่วยปฏิสัมพันธ์ (interactional unit) ซึ่งเกิดขึ้นจริงในการสื่อสาร และการวิเคราะห์ดัชนีปริจเฉทเป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยการตีความจากบริบท(contextual analysis) ผู้วิจัยจึงต้องทำการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจนกรรมสื่อสารของบทสนทนาตามที่ Seville-Troike (1982)เสนอไว้ ผลการศึกษาอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

บทสนทนาบทที่ 1 “สนทนาประสาชาย” เวลา 2 นาที

สถานการณ์สื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงคู่สนทนา การหาแฟน และเพลงที่ชอบ โดยจุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นเพียงการพูดคุยทักทายตามประสาคนรู้จักกันในที่ทำงาน เวลาประมาณ 5 โมงเย็นหลังเลิกงานในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศชาย 2 คน และเป็นคนชัชวามี คนแรก B ประกอบอาชีพวิศวกรประจำกรมทางหลวง คนที่สอง A ประกอบอาชีพลูกจ้างประจำกรมทางหลวง ผู้ร่วมสนทนาทั้ง 2 คนมีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นนายกับลูกน้อง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความสนิทสนมกันเนื่องจากเป็นคนหมู่บ้านเดียวกัน ดังนั้นถึงแม้ B จะมีฐานะทางสังคมสูงกว่า A แต่ก็สามารถหยอกล้อ พูดคุยกันได้อย่างสนิทสนมเป็นกันเอง ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ประมวลภาษาแบบภาษาคำพูดหรืออวัจนภาษา และในขณะที่สนทนานั้นคู่สนทนาทั้ง 2 คนผลัดกันเป็นผู้พูด - ผู้ฟัง โดยไม่มีการพูดซ้อนกัน อาจเนื่องมาจาก B มีฐานะเป็นเจ้านายของ A

วัจนกรรมการสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การกล่าวชม การบอกเล่าเรื่อง การแสดงความรู้สึก การแสดงความคิดเห็น การถาม

บทสนทนาบทที่ 2 “สนทนาประสาหญิง” เวลา 7 นาที

สถานการณ์การสื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในวงสนทนา คู่สนทนา การเที่ยวชิว ญาติซึ่งเสียชีวิตแล้ว สภาพภูมิอากาศ การเดินทาง ลานสีขาว ไม้ติข้าว การติข้าว การจ้างคนงานในการเที่ยวชิว การจ่ายค่าแรงคนงาน การอัดเทป ญาติซึ่งเป็นหลานและการสระผม จุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการพูดคุยในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านซึ่งรู้จักสนิทสนมกันดี ในขณะที่นั่งเล่นอยู่ในบ้าน เวลาบ่ายโมงในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศหญิง 4 คน และเป็นคนชัชวามีทั้งหมด ผู้ร่วมสนทนาทั้งหมดมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ โดย B เป็นมารดาของ A และ C A กับ C

เป็นพี่น้องกัน ส่วน D นั้นเป็นน้องสาวของ B จึงมีศักดิ์เป็นน้าของ A กับ C ด้วย ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ประมวลภาษาแบบภาษาคำพูดหรือวจนภาษาประกอบกับภาษาท่าทางหรืออวจนภาษา และในขณะที่สนทนากันนั้นผู้ร่วมสนทนามีการผลิตกันพูด และมีการพูดซ้อนกันบ่อยครั้ง อาจเนื่องมาจากทั้ง 4 คนเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันและมีความสนิทสนมกันมาก

วัจนกรรมการสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การเล่าความ การถาม การแย้งความ การยืนยัน การคำหนิ การสงสัย การแสดงความคิดเห็น การอธิบาย การเตือน

บทสนทนาบทที่ 3 “สี่เทพเหาะ” เวลา 13 นาที

สถานการณ์การสื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึง ม้วนเทพ บ้านน้ำดื่ม เด็ก เทศกาลปีใหม่ บุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในวงสนทนา น้ายาสระผม ยา ฟองน้ำ ห้างใน จังหวัดชัยภูมิ ช่างสระผม ตัวผู้พูดเอง ร้านสระผม สถานที่ตั้งของร้านสระผมและน้ำประปา จุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการพูดคุยในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านซึ่งรู้จักสนิทสนมกันดี ในขณะที่นั่งรอคิวสระผมเวลาบ่ายสามโมงในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศหญิง 5 คน และเป็นคนชัยภูมิทั้งหมด ผู้ร่วมสนทนาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก A กับ B มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นพี่น้องกัน กลุ่มที่สอง C กับ D และ E เป็นเพื่อนในหมู่บ้านเดียวกันกับกลุ่มแรก มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี E เป็นช่างสระผม ส่วน A B C และ D เป็นลูกค้าที่มาสระผม ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ภาษาคำพูดหรือวจนภาษาประกอบกับภาษาท่าทางหรืออวจนภาษา และในขณะที่สนทนากันนั้นผู้ร่วมสนทนามีการผลิตกันพูด และมีการพูดซ้อนกันบ่อยครั้ง อาจเนื่องมาจากผู้ร่วมสนทนาทั้ง 5 คนมีวัยใกล้เคียงกันและสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

วัจนกรรมการสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การปนรำพึง การแสดงความคิดเห็น การถาม การสั่ง การอธิบาย การคาดคะเน การขอการสนับสนุน การสนับสนุน การเล่าความ การแย้งความ การแนะนำ การอ้อนวอน การเยาะเย้ย การแสดงความรู้สึก

บทสนทนาบทที่ 4 “ นินทาภาเล ” เวลา 5 นาที

สถานการณ์การสื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในวงสนทนาเป็นพิเศษเป็นการกล่าวพาดถึงถึงบุคคลอื่น ยุง และเด็กที่ถูกทิ้ง จุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการพูดคุยในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านซึ่งรู้จักสนิทสนมกันดีในขณะนั้นรอคิวสระผม เวลาบ่าย 4 โมงในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศหญิง 3 คน และเป็นคนชัชภูมิทั้งหมด A อายุ 40 ปี B อายุ 36 ปี E อายุ 45 ปี A กับ B เป็นพี่น้องกัน และเป็นลูกจ้างรับบริการจาก E ซึ่งเป็นช่างสระผม และเป็นเพื่อนผู้พี่ของ A กับ B ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ประมวลภาษาแบบภาษาคำพูดหรือวจนภาษาประกอบด้วยภาษาท่าทางหรือวจนภาษา และในขณะที่สนทนานั้นผู้ร่วมสนทนามีการผลัดกันพูด และมีการพูดซ้อนกันบ่อยครั้ง อาจเนื่องมาจากผู้ร่วมสนทนาทั้ง 3 คนมีวัยใกล้เคียงกันและสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีและในบางครั้งมีการพูดแทนกันเกิดขึ้น เนื่องจากมีความเข้าใจและมีความรู้ร่วมกันสูง

วัจนกรรมสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การถาม การเล่า ความ การแสดง ความคิดเห็น การตำหนิ การประชดประชัน การคาดคะเน การแสดงความรู้สึก การสั่ง การแย้งความ การชี้แจง การขอการสนับสนุน

บทสนทนาบทที่ 5 “ กินไปคุยไป ” เวลา 5 นาที

สถานการณ์การสื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์การสื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงบุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในวงสนทนา ลูก น้ำอบ หลาน การอาบน้ำของหลาน แหวนของหลาน และโรงเรียนที่สอนว่ายน้ำ จุดมุ่งหมายในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการพูดคุยในหมู่ญาติพี่น้องในครอบครัวอยู่ภายในบ้าน ในขณะที่รับประทานอาหาร เวลา 6 โมงเย็นในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศหญิง 3 คน เด็กหญิง 1 คน และเป็นคนชัชภูมิทั้งหมด ผู้ร่วมสนทนาทั้งหมดมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ โดย B เป็นมารดาของ C และ D C เป็นพี่สาวของ D ส่วนเด็กหญิง A นั้นเป็นลูกสาวของ D ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานน้ำของ C และเป็นหลานยายของ B ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ภาษาคำพูดหรือวจนภาษาประกอบด้วยภาษาท่าทางหรือวจนภาษา และในขณะที่สนทนานั้นผู้ร่วมสนทนามีการผลัดกันพูด และมีการพูดซ้อนกันบ้าง

วัจนกรรมสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การถาม การแสดงความรู้สึก การสั่ง การขอร้อง การปน การแสดงความคิดเห็น การดักเตือนสั่งสอน การอธิบาย การประชดประชัน การแย้งความ การเล่าความ การตำหนิ การทัก การคาดคะเน

บทสนทนาบทที่ 6 “น้ำกับหลาน” เวลา 8 นาที

สถานการณ์สื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงตัวผู้สนทนาเอง เพื่อน ครู เพื่อนนักเรียน ครูประจำชั้น กิจกรรมที่โรงเรียน กับข้าว เงิน และการใช้เงิน จุดมุ่งหมายในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการสนทนายาระหว่างน้ำกับหลานในบ้าน เวลา 7 โมงเช้า ก่อนไปโรงเรียนในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศหญิง 1 คน เด็กหญิง 1 คน เป็นคนชัชฎุมิทั้งคู่ A และ B มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ โดย A เป็นป้าของ B ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ภาษาคำพูดหรือวัจนภาษาประกอบกับภาษาท่าทางหรือวัจนภาษา และในขณะที่สนทนากันนั้นผู้ร่วมสนทนามีการส่งผลัดกันพูด ไม่มีการพูดซ้อนกันเนื่องจาก A มีอายุมากกว่า B และ A มักเป็นฝ่ายถามให้ B ตอบเป็นส่วนใหญ่

วัจนกรรมการสื่อสาร : วัจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การแนะนำ การขอร้องแกมสั่ง การเตือน การเล่าความ การแสดงความคิดเห็น การแสดงความรู้สึก

บทสนทนาบทที่ 7 “มาแวะเยี่ยมเยียน” เวลา 20 นาที

สถานการณ์สื่อสาร : การพูดคุยในชีวิตประจำวัน

เหตุการณ์สื่อสาร : เป็นการสนทนาซึ่งมีจุดมุ่งเน้นกล่าวถึงการเจ็บป่วยของบุคคลในบ้าน แมว การรักษาคนป่วย สาเหตุของการป่วยของคนไข้ อายุของคนไข้ ผลการตรวจของแพทย์ บรรยากาศในบ้าน ที่มาของชื่อถนน ลูกของบุคคลอื่นซึ่งไม่อยู่ในวงสนทนา การแต่งงาน เจ้าสาว พ่อแม่ของเจ้าสาว การพบปะกันครั้งแรก การทำงาน การเรียน ที่ทำงาน และลักษณะงานของเจ้าป้าและเจ้าสาว อุปนิสัยของบุคคลที่ถูกพาดพิงถึง การบิณฑบาตของพระ เวลาในการทำงานของครู การทำคั้นกั้นน้ำ แผนการเดินทาง งานวัน 5 ธันวาคมหาราช การกล่าวขอบคุณ จุดมุ่งหมายในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาเป็นการพูดคุยในหมู่ญาติพี่น้องในขณะที่เดินทางผ่านมาและแวะเยี่ยมเยียนที่บ้าน การสนทนาเกิดขึ้นเวลา 8 โมงเช้า ในฤดูหนาว ผู้ร่วมสนทนาเป็นเพศชาย 2 คน เพศหญิง 2 คน เป็นคนชัชฎุมิทั้งหมด เป็นการสนทนายาระหว่างสามีภรรยา 2 คู่ โดยคู่แรก B กับ A แวะมาเยี่ยมและพักค้างคืนที่บ้านของ D กับ C B มีอาชีพเป็นหมอและเป็นพี่เขยของ D ซึ่งรับราชการเป็นครูใหญ่ ส่วน A กับ C เป็นภรรยาที่มีอาชีพเป็นแม่บ้าน ในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาใช้ภาษาคำพูดหรือวัจนภาษาประกอบกับท่าทางหรือวัจนภาษา และในขณะที่สนทนากันนั้นผู้ร่วมสนทนามีการผลัดกันพูด และการพูดซ้อนกันบ้าง

วจนกรรมการสื่อสาร : วจนกรรมที่ปรากฏในบทสนทนามีดังนี้ การถาม การเล่าความ การแสดงความคิดเห็น การแสดงความรู้สึก การพูดถึงตัวเอง การปลอบ การบอกให้ทำ การคาดคะเน การแย้งความ การอธิบาย การขอบคุณ

3.4 การวิเคราะห์ปริจเฉทการสนทนา

นำข้อมูลการสนทนาที่ได้จากการถ่ายถอดเสียงเป็นสัทอักษรแล้วทั้งหมดมาศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์ปริจเฉท (discourse analysis) เพื่อทำความเข้าใจและตีความความหมายโดยรวมของบทสนทนาในระนาบทั้ง 5 ว่าเป็นอย่างไรและแสดงด้วยรูปภาษาใด โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ของ Schifftin ดังนี้

ระนาบที่ 1 โครงสร้างเนื้อความ พิจารณารูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงองค์ประกอบของเนื้อความและการเรียบเรียงสาระซึ่งประกอบด้วยกำหนัดแก่นความและสาระ

ระนาบที่ 2 โครงสร้างผลัด พิจารณารูปภาษาที่แสดงการลำดับผลัดในการพูด การรับผลัดในการพูด คู่ผลัดในการพูดและจุดพึงเปลี่ยนผลัดในการพูด

ระนาบที่ 3 โครงสร้างวจนกรรม พิจารณารูปภาษาที่แสดงเจตนาในการกล่าวถ้อยคำของผู้พูด

ระนาบที่ 4 กรอบผู้ร่วมสนทนา พิจารณารูปภาษาที่แสดงสถานะภาพของผู้พูดว่ากล่าวถ้อยในฐานะที่ดำรงบทบาทเป็นผู้พูดหรือผู้ฟัง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับถ้อยคำของผู้พูด

ระนาบที่ 5 สถานะของเนื้อหา พิจารณารูปภาษาที่แสดงสมมติฐานของผู้พูดเกี่ยวกับสถานะของสาระที่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟัง

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการวิเคราะห์ปริจเฉทการสนทนา

ตัวอย่าง (21) บทสนทนาบทที่ 2: 75-79

A: ni¹, le:w¹-le:w¹ phi: ji¹ paj¹, paj¹ ki:aw¹ khaw² ni², ca:ŋ¹ khon¹ khaw⁵ bo².

พี่ ยี่ ไป ไป เกี่ยว ชาว จ้าง คน เขา โหม

B:

D:

A: mɛ:⁴ thaw² daj⁵ di:aw¹ ni².

วัน เท่า ไหร่ เดี่ยว นี้

ca:ŋ³, bo¹ daj³ =
ไม่ ได้

ca:ŋ ³
จ้าง
ca:ŋ ³
จ้าง

B: ca:ŋ³ la:j¹ fo:n¹ , lo:j³ la¹ lo:j³ si:⁴ sip⁵ .
 จ้าง ราย ฟอน ร้อย ละ ร้อย สี่ สิบบ

A: ca:ŋ³ pen¹ ma:³ lo⁵ ? ca:ŋ³ be:p² dai⁵ di:⁵ kua⁴ kan⁵ la² .
 จ้าง เป็น วัน เหมอ จ้าง แบบ ไหน ดี กว่า กัน

B: bo² .
 ไม่

บทสนทนาี้สามารถตีความหมายโดยรวมในระนาบทั้ง 5 ได้ดังนี้

ระนาบโครงสร้างผลัด : จะเห็นได้ว่าในบทสนทนาช่วงที่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างนี้จะมีผู้พูดหรือผู้ที่มีสิทธิในการพูดเพียงคนเดียวคือ A ซึ่งเป็นผู้เริ่ม (initiator) ผลัดในการพูดขึ้นมาเอง เมื่อ A พูดจบความจากนั้นผู้ที่ต้องการจะพูดคนอื่นคือ B และ D ซึ่งเป็นผู้ฟังอยู่ในขณะนั้นจึงรับผลัดในการพูดมาเป็นของตน ณ จุดฟังเปลี่ยนผลัด กล่าวคือเมื่อ A ตามคำถามจบ B และ D จึงกล่าวถ้อยเป็นการตอบคำถามขึ้นพร้อมกัน และเนื่องจาก A ไม่เลือกว่าผู้พูดคนต่อไปซึ่งจะเป็นผู้ตอบคำถามเป็น B หรือ D จึงเกิดการพูดซ้อนกันขึ้นระหว่าง B กับ D เพราะต่างก็ถือว่าคนมีสิทธิในผลัดนั้นโดยเท่าเทียมกัน

พบดัชนีปริจเฉท ni¹ ทำหน้าที่แสดงการเริ่ม (initiator) ผลัดในการพูด

ระนาบโครงสร้างวัจนกรรม : การเรียงลำดับวัจนกรรมในสถานการณ์การสื่อสารเริ่มจาก A กล่าวถ้อยคำออกมาโดยมีเจตนาหรือจุดประสงค์เพื่อถามคำถามและคาดหวังว่าจะได้รับคำตอบจาก B หรือ D คนใดคนหนึ่ง ซึ่งวัจนผลที่ A ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นก็คือ B และ D ตอบคำถามของ A ส่วนการที่ B และ D กล่าวถ้อยออกมานั้นก็มิเจตนาบอกเล่าเพื่อแจ้งให้ A ทราบข้อเท็จจริงหรือคำตอบที่ A ต้องการ

เนื่องจากผู้พูดเลือกใช้รูปประโยคคำถามและรูปประโยคบอกเล่าแสดงวัจนกรรมตามให้ตอบและแจ้งให้ทราบจึงไม่พบดัชนีปริจเฉทที่ทำหน้าที่แสดงวัจนกรรมดังกล่าว

ระนาบโครงสร้างเนื้อความ : ในส่วนของการเชื่อมโยงพบว่ามี การเชื่อมโยงในระดับปริจเฉทที่เรียกว่า การเชื่อมมหภาค (macro-cohesion) แสดงโดยดัชนีปริจเฉท le:w¹ ส่วนในการจัดโครงสร้างความพบว่ามี การกำหนดแก่นความโดยใช้ดัชนีปริจเฉท ni¹ แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของการสนทนาเป็นข้อคกกลางระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังว่าในขณะนี้กำลังพูดถึงเรื่องการไป

เกี่ยวข้องกับของพีอี และสาระของแก่นความคือการขอข้อมูลเกี่ยวกับการว่าจ้างคนงานเกี่ยวข้องกับของพีอี

กรอบผู้ร่วมสนทนา : จากการสนทนาพบว่าผู้พูด A กล่าวด้วยในฐานะที่แสดงบทบาทเป็นผู้เสนอความกล่าวคือเป็นผู้ถามคำถาม โดยมี B และ D เป็นผู้ตอบคำถามจึงอาจกล่าวได้ว่า B และ D กล่าวด้วยในฐานะที่แสดงบทบาทเป็นผู้สนองความ นอกจากนี้การพูดซ้อนกันระหว่าง B และ D ก็เป็นสิ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางด้านสถานภาพทางสังคม ความสนิทสนมระหว่าง B และ D ด้วยว่า B และ D จะต้องมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดี มีฐานะและวัยใกล้เคียงกัน จึงไม่มีใครยอมส่งผลัดให้ใครและกล่าวซึ่งผลัดกัน

ไม่พบดัชนีปริจเฉทใดทำหน้าที่ในระนาบนี้

สถานะของเนื้อหา : ในบทสนทนานี้ผู้พูด A มีสมมติฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ของ B และ D ในเรื่องหรือหัวข้อที่ตนกำลังจะพูดถึงคือเรื่องการไปเกี่ยวข้องกับของพีอีว่า ผู้ฟัง B และ D รู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอยู่แล้วแต่ไม่ได้คิดถึงเรื่องดังกล่าวในขณะนั้น สิ่งที่ผู้พูดจะถามถึงเป็นความรู้เก่าสำหรับผู้ฟัง ดังนั้นผู้พูดจึงถามเพื่อขอข้อมูลจากผู้ฟัง สถานะของเนื้อหาในบทสนทนานี้อยู่ในสถานะนีกออก (semiactive) ผู้ฟังสามารถนีกออกเมื่อผู้พูดกล่าวถึง เนื่องจากเป็นสิ่งที่รู้อยู่แล้วแต่ไม่ได้นึกถึง

ไม่พบดัชนีปริจเฉทใดทำหน้าที่ในระนาบนี้

3.5 การรวบรวมดัชนีปริจเฉท

เมื่อวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารและปริจเฉทการสนทนาแล้วต่อไปเป็นการรวบรวมดัชนีปริจเฉทที่ปรากฏโดยใช้เกณฑ์ในการตัดสินซึ่งได้จากคำจำกัดความของดัชนีปริจเฉทตามที่ Schiffin (1987) เสนอไว้ดังนี้

1. ดัชนีปริจเฉทปรากฏอยู่ต้นหรือท้ายหน่วยย่อยในผลัด (TCU) ซึ่งสามารถตัดสินได้โดยใช้คุณลักษณะทางเสียงคือการหยุดเว้นระยะ (pause) และในการศึกษายังพบที่สามารถปรากฏตามลำพังเป็นหน่วยย่อยในผลัดด้วย
2. ดัชนีปริจเฉทเป็นรูปภาษาที่มีช่องว่างประกอบทางวากยสัมพันธ์ของประโยคหรือวลีซึ่งเป็นหน่วยย่อยในผลัดที่ปรากฏรวม
3. ดัชนีปริจเฉทเป็นรูปภาษาที่สื่อความหมายและทำหน้าที่ในระดับปริจเฉทคือ แสดงหน้าที่ต่างๆในแต่ละระนาบและกำหนดปริบทสำหรับการตีความ

ถ้ารูปภาษาใดที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นครบทั้ง 3 ประการ จะจัดเป็นรูปภาษาที่เรียกว่า ดัชนีปริจเฉท แต่ถ้ามีคุณสมบัติไม่ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดจะไม่จัดเป็นดัชนีปริจเฉท เช่น คำเรียก

คำเรียก (vocative) หมายถึง คำที่ใช้เรียกผู้อื่นให้เกิดความสนใจ เมื่อเขาสนใจแล้วก็สื่อสารต่อไปได้ (นววรรณ : 2525) คำที่ใช้เรียกนี้อาจเป็นชื่อบุคคล คำบอกเครือญาติ คำบอกตำแหน่ง คำบอกอาชีพหรือคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ก็ได้

ตัวอย่างต่อไปนี้ A และ B ต่างก็เรียก E ว่า "phi:¹ i:⁴ "

ตัวอย่าง (22) บทสนทนา "ศัพท์เพะ" (บรรทัดที่ 170-173)

E: daj³ ju:⁴, khan⁴ wa:ŋ¹ ne:².

ได้ อยู่ ว่าง

khan⁴ wa:ŋ¹, le:w³ te:⁴ la:².

ว่าง แล้ว แต่

A: pha:⁵ wa:ŋ¹.

ใคร ว่าง

B: tha:m⁵ phi:¹ i:⁴ wa:¹ het¹ lep¹ nam¹ ne:⁴.

ตาม พี่ ยี่ ว่า ทำ เล็บ ด้วย

A: phi:¹ i:⁴ wa:ŋ³ bo:² la:².

พี่ ยี่ ว่าง โหม

E: le:w³ te:¹,

แล้ว แต่

สาเหตุที่ไม่จัดให้คำเรียกเป็นดัชนีปริจเฉทนั้น เพราะว่าคำเรียกทำหน้าที่ระบุผู้ฟังเท่านั้นไม่ได้ทำหน้าที่ในระนาบทั้ง 5 ของปริจเฉทแต่อย่างใด

ในบางกรณี มีรูปภาษาบางประเภทซึ่งมีคุณสมบัติไม่ตรงตามเกณฑ์ทั้ง 3 ประเภท คือ รูปภาษาที่เป็นองค์ประกอบทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยย่อยในผลิตที่ปรากฏพร้อม แต่จัดเป็นดัชนีปริจเฉทด้วย เนื่องจากรูปภาษาดังกล่าวนั้นไม่ได้ทำหน้าที่ในระดับประโยคเท่านั้น หากแต่ทำหน้าที่ในระดับปริจเฉทด้วย รูปภาษานี้ได้แก่

ก) คำเชื่อม (cohesion) หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆหรือระหว่างเหตุการณ์ต่างๆเช่น ที่นี้ ก็ แต่ ส่วน หรือ ถ้า เพราะ เป็นต้น (นววรรณ : 2525)

Peansiri (1991) ได้ชี้ให้เห็นว่าหน่วยเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงในระดับประโยคเท่านั้น แต่ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงเนื้อความในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของดัชนีปริจเฉทด้วยการเชื่อมโยงจึงสามารถแบ่ง เป็น 2 ระดับคือ การเชื่อมจุลภาค (micro cohesion) และการเชื่อมมหภาค (macro cohesion)

Schiffrin (1987) เองก็กล่าวว่า คำประเภทนี้แสดงหน้าที่ในระดับประโยคซึ่งไวยากรณ์ระดับประโยคไม่สามารถอธิบายได้ จึงจัดให้เป็นคั่นนิพจน์

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงให้เห็นการใช้ le:w แสดงการเชื่อมโยงเนื้อความ

ตัวอย่าง (23) บทสนทนา "ลัทธิเพเทระ" (บรรทัดที่ 154-157)

A: le:⁴ kho:ŋ⁵ thu:k² no:⁴, ha:ŋ², ha:ŋ² sa:j⁴ ja¹ phu:m⁴ ni:⁴ kho:ŋ⁵ thu:k⁴ thu:k² no:⁴.

ของ ถูก ห้าง ห้าง ชัย ภูมิ ของ ถูก ถูก

B: nam⁴ ja⁵ pap¹ pha:¹ sip⁴ so:ŋ⁵ ba:t². ca:k² ji:p³ so:ŋ⁵ lot⁴ ma:⁴ ma:⁴ sip⁴ cet², =

น้ำ ยา ปรับ ผ้า ลีบ สอง บาท จาก ยี่สิบ สอง ลด มา มา ลีบ เจ็ด

A: le:³, sip⁴ so:ŋ⁵ ba:t².

สิบ สอง บาท

B: le:w⁴, lot⁴ ma:⁴ le:a⁵ i:k² sip⁴ so:ŋ⁵, lot⁴ paj¹ sip² ba:t².

ลด มา เหลือ อีก ลีบ สอง ลด ไป ลีบ บาท

A: ha:³ thu:k² dua⁴.

ถูก

ข) หน่วยแสดงแก่นความ (topic marker) (Peansiri : 1982) หมายถึงหน่วยซึ่งเป็นองค์ประกอบในนามวลี ทำหน้าที่กำหนดแก่นความของอนุพากย์หรือประโยค เป็นองค์ประกอบของประโยคส่วนที่จะบอกว่า ประโยคนั้นกล่าวถึงเรื่องใด เช่น นี่, นั่น, นะ

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงให้เห็นการใช้ no: แสดงแก่นความ

ตัวอย่าง (24) บทสนทนา "น้ำกับหลาน" (บรรทัดที่ 312-316)

D: an² mak² pha:w³ no:², phi:³ oj⁵ khit⁴ beŋ⁴ an⁴ nu:aj⁴ ja:j⁴ ja:j⁴ no:², man⁴ =

ไอ้ มะ พ้าว พี่ อ้อย ดิด ดู ไอ้ ลูก ใหญ่ ใหญ่ มัน

co:m⁵ sa:j⁴ ka¹ ta:³ e:ŋ⁵, bet⁴ taŋ⁴ ha:² nu:aj².

ยก ใส่ ตะกร้าเอง หมด ทั้ง ห้า ลูก

C: le:⁵. o:⁴

ค) หน่วยแสดงสาระ (comment maker) (Peansiri : 1982) หมายถึง หน่วยซึ่งกำหนดสาระของประโยค เป็นองค์ประกอบของประโยคส่วนที่จะบอกถึงสาระของเรื่องนั้นๆ เช่น ไง ต่าง หาก เป็นต้น

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นการใช้ กข แสดงสาระของประโยค

ตัวอย่าง (25) บทสนทนา "น้ำกับหลาน" (บรรทัดที่ 334-337)

D: ju:¹, ju:¹ kuŋ² tho:p³ khaw⁵ mi:⁴ wa:j³ na:m³ กข⁴, ni:² dek² no:j³ กข².

อยู่ อยู่ กรุง เทพ เขา มี ว่าย น้ำ เนีย เด็ก น้อย

C:

ข³.

D: noŋ³ pa:m⁵ khaw⁵ jaŋ⁴ da:j³ wa:j³ le:j⁴.

น้อง ปาล์ม เขา ยัง ได้ ว่าย เลย

C:

ช³ paj¹ li:an⁴ lo:ŋ¹ li:an⁴ mi:⁴ sa² na:m³, =

ไป เรียน โรง เรียน มี สระ น้ำ

khaw⁵ haj³ wa:j³ le:w³ nia.

เขา ให้ ว่าย แล้ว เนีย

D:

lo:ŋ¹ li:an¹ le:¹ wa¹ di:¹ กข¹, mi:¹ sa² wa:j³ na:m³ กข⁴.

โรง เรียน เร ว ดี มี สระ ว่าย น้ำ

จะเห็นได้ว่า หน่วยแสดงแก่นความและหน่วยแสดงสาระต่างก็แสดงให้เห็นการเรียงเรียงสาระ (information structuring) ในปริจเฉทได้ จึงจัดให้เป็นดัชนีปริจเฉท

3) วลีบางวลีหรืออนุพากย์ขนาดสั้นบางอนุพากย์ ซึ่งทำหน้าที่ในระดับปริจเฉทเสมือนรูปภาษาหนึ่งรูป

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นการใช้ ขว/ล แสดงการเริ่มผลิตในการพูด

ตัวอย่าง (26) บทสนทนา "มาแวะเยี่ยมเยียน" (บรรทัดที่ 405-406)

B: ข⁵, ล¹ กข³ tho:¹ ma:¹ bo² tit⁵ . ข², ขว/ล² lɛ:an³ kho:ŋ⁵, =

โทร มา ไม่ คิด เรื่อง ของ

khun¹ ja:³ กข³ กข³, khɛ:⁴ si¹ bo¹ pan⁵ jaŋ⁵ ดข².

คุณ ย่า คง จะ ไม่ เป็น อะไร

รวมทั้งอนุพากย์ซึ่งประกอบด้วยถ้อยคำและคำแสดงคำถาม แต่ผู้พูดไม่มีเจตนาในการถาม

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นการใช้ hen/บ แสดงวัจนกรรมของการสนับสนุน

ตัวอย่าง (27) บทสนทนา "สัพเพทระ" (บรรทัดที่ 160-165)

B: pi:⁵ maj⁴ ka¹ lot³.

ปี ใหม่ ก็ ลด

A: man¹ lot¹ la:¹ kha:⁴ bet² le:j¹ no¹.

มัน ลด รา คา หมด เลย

E: jaŋ² , jaŋ² nam³ ja:⁵ la:ŋ³ ca:n⁵ haw⁵ ne¹ no¹ , pak² ka¹ t² haw¹ , =

อย่าง อย่าง น้ำ ยา ล้าง งาน เรา

ปก ตี เรา

A: e:¹.

E: khe:j¹ sɛ:³ tho:² dej⁵ ? sa:m⁵ sip¹ sa:m⁵ ba:t² , hen⁴ bo³ .

เคย ชื้อ เท่า ไหร่ สาม สิบ สาม บาท

A: e:¹.

วลีหรืออนุพากย์เช่นนี้จัดให้เป็นดัชนีปริจเฉท

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเกณฑ์ในการตัดสินใจทั้ง 3 ประการข้างต้น พบการปรากฏของรูปภาษาที่ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉททั้งสิ้น 1400 รูปภาษา สามารถสรุปโดยอาศัยความเหมือนและความต่างเพื่อจัดความซ้ำซ้อนของรูปภาษาที่ปรากฏได้ว่ามีรูปดัชนีปริจเฉทซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสิ้น 243 รูปภาษา และเมื่อวิเคราะห์หน้าที่ประกอบกับลักษณะทางเสียงของรูปภาษาทั้ง 243 รูปนี้ในบทที่ 4 แล้ว สามารถสรุปได้ว่ารูปภาษาทั้ง 243 รูปนี้เป็นรูปแปรของดัชนีปริจเฉท 81 ดัชนี

ในบทต่อไปจะกล่าวถึงผลการศึกษารูปดัชนีปริจเฉทแต่ละดัชนีและการวิเคราะห์หน้าที่ของดัชนีปริจเฉท รวมทั้งการจำแนกดัชนีปริจเฉทตามการแสดงหน้าที่หลักในระนาบต่างๆ ทั้ง 5 ระนาบของปริจเฉท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย